

ZAMANDA BİR PUSULA

NURAY ALPER

“Memleketimin su yüzlü gençlerine ve yollara...”

Merhaba...

Sevgili Genç, sevgili yarınlarım

Elindeki çikolatayı ya da elmayı bitirip bütün dikkatini bana vermeni istiyorum. Arkadan gelen televizyonun sesini mümkünse kapat, mümkün değilse bana seninle vakit geçirebileceğim özel bir alan a. Orası gittikçe daha çok duyduğumuz kötü haberlerin ulaşamadığı, bilgisayar ve tablet ışıklarının aramıza sızamadığı küçük bir kēe olsun. Orası ikimizin Frances Hodgson Burnett’in kitabında bahsettiği gizli bahçesi olsun. Belki o *Gizli Bahçe* ile kibirli, huysuz, hırçın ve yalnız yerlerimizi biz de dönüştürebiliriz. Çünkü senin için hazırlandım, kendinle baş başa kalıp “fark edebilmen” için yazıldım. Yani benim varlık sebebinsin. Sana verdiğim değeri bana verdiğin zaman sırrını keşfedebilirsin.

Biliyor musun elinde tuttuğun kitabı yazan kişi, kelimelerin sihirli olduklarını hissettiğinde senin yaşlarındaydı. Sadece kendisinin değil, ailesinin ve arkadaşlarının da kullandıkları her kelime kınatta yankı buluyordu. G-

nül toprağına ektiğı her sözcük, o kontrol edip hayatının merkezine aldıkça orada büyüyor, güçleniyor ve şimdi okuduğın kalbin bir parçası hâline geliyordu. Bu satırları kaleme alan kişi kendisiyle çok fazla baş başa kalabilen bir gençti, dolayısıyla içgüdüsel bir fark editti bu. “Başarı”, “azim”, “özgürlük”, “bereket”, “sevgi”, “okumak”, “çalışmak”, “nezaket”, “güzellik”... Hangi sözcüğe sınırsız sarılırsa sarılsın onun da kendisini bırakmayacağını, cansız sandığı kelimelerin aslında bir canı olduğunu gün geçtikçe daha iyi anlıyordu. Bunu fark edip yaşamı için “şair” kelimesini de ayırdığında ve bu kelimeyi büyötmeye karar verdiğinde henüz sadece kompozisyon yazıyor, okul çapında düzenlenen yarışmalarda ödöl alıyordu. Senelerce şair kelimesini dünyasına aldı. Bu onun bir süre sonra şiire karşı farkındalık oluşturmasını sağladı. Evine buyur ettiğı, büyötüp beslediğı bu kelime yirmi yaşından sonra yazarın şair olmasına da imkân tanıdı. Kendisini denemek için bir yarışmaya yolladığı dosya, “ödüllü” elbisesini üzerine giyerek ilk kitabı olarak yayınlandı. Seneler geçtikçe kelimelerin enerjisi olduğuna dair pek çok bilimsel çalışma sezgilerini haklı çıkardı. Hatta Masaru Emoto adlı Japon bilim insanının su kristalleri üzerinde yaptığı deney en çok duyduklarındandı. Mikroskobik ortamda suları ayırarak bir kısmına güzel, bir kısmına da kötü sözler sarf eden

Emoto çarpıcı sonuçlar aldığını söylüyordu *Suyun Gizli Mesajı* kitabında... Üstelik suları sadece sözle değil, güzel müziklerle de baş başa bırakmıştı bu kâşif. Diğer yandan kitapta bilgisayar, mikrodalga fırın, cep telefonu gibi elektromanyetik dalgalara da maruz kalan su moleküllerinin aldığı şekiller hayli dağınık ve kötü duruyordu.

Sevgili Genç, sevgili yarınlarım

Bu kitabı senin için kaleme alan yazar kelimelerini yolda tanıdı. İstiyor ki sen de kendini güzel kelimelerin üzerinden tanıyıp tamamla. Çünkü tüm zorluklarına rağmen hayatın bize sundukları zannettiğimiz çok üzerinde bir güzelliğe sahip... Hem bu kitabı elinde tutuyorsan seni diğerlerinden farklı yapan bir şeyler vardır ve bu satırları okuyorsan içindeki güzellikleri yakalamak, kelimene kavuşmak adına sen de bir yolculuğa çıkmışsın demektir...

Nuray Alper

Suyun Hafızası Var da Ruhumuzun ve Bedenimizin Yok mu?

“Bizim zamanımızda” ile başlayan ve kıyas içeren cümleleri sevmediğinin farkındayım. İtiraf edeyim, o kadar çok söylendi ki bende bile cümle kalıbına karşı bir reaksiyon gelişti. Ama galiba burada, “başarmışlar” üzerinden bir okuma yapmanın sorumluluğu da var. Düşünsenize, dünyadan birileri geçmiş ve geçerken güzel isimler, hikâyeler, izler bırakmışlar bize... Üstelik belki de onlar tahmin edemeyeceğimiz büyüklükte zor koşullardan, dik yokuşlardan tırmanarak bir savaş vermişler. Zaman zaman ampulü bulan Humphry Davy’yi, yerçekimini keşfeden Newton’u, tıbbı ve şifalı yaşama altın çağını yaşatan İbn-i Sina’yı, modern tarih yazımının ve toplum biliminin öncüsü İbni Haldun’u, edebiyatta romantik akımı başlatan ve ezber bozan yapıtlarıyla *Sefiller* gibi bir şaheser ortaya koyan Victor Hugo’yu, millî şairimiz Mehmet Akif’i düşünürüm. Za-

manının içinden sıyrılarak tarih sathında devleşen daha pek çok ismi düşünürüm. Onları bulunduğu kalabalıklardan ayıran ve çağının mucitleri olarak ortaya çıkaran neydi? Kendilerine nasıl bir kodlama yaparak yaşam sınavının içinden büyük zaferlerle yükseldiler?

Bu başlık altında seçeceğimiz isim millî şairimiz Mehmet Akif Ersoy olsun isterim *Sevgili Genç* çünkü onun zor bir çocukluk ve ilk gençlik dönemi geçirdiğini öğrendiğimde saatlerce kendimi dış dünyaya kapattığımı hatırlıyorum. On beş yaşında, gençliğinin baharında babasını kaybeden şair bir sonraki sene büyük Fatih yangınında evlerinin yandığını ve ailesinin yoksulluğa düştüğünü görür. Bu sebeple yatılı okulda okumak ister ve Mülkiye İdadisini bırakarak Mülkiye Baytar Mektebine kaydolur. Üstelik okul koridorlarında gezinirken, tabiatında sadece şiir olmadığını gözlemleriz genç Akif'in... Türkçe, Arapça, Farsça ve Fransızca derslerindeki başarılarıyla ünlüdür. Bütün bunlar bir yana spora büyük ilgi göstererek, başta güreş ve yüzücülük olmak üzere uzun yürüyüş, koşma, gülle atma yarışlarına katılır, önemli dereceler alır. Şiire olan ilgi si okul yaşantısının son iki yılında artınca zamanının önemli yayın organları olan *Resimli Gazete* ve *Servet-i Fünun* gibi sürelili yayınlarda şiir ve yazılarını yayımlar. Bunları yaptığında henüz gençlik döneminin ilk basamağındadır. Ama kendisiyle yarışı burada bitmez Mehmet Akif'in. Baytarlık bölümünü

1893 yılında birincilikle bitirdiği mektebine daha sonra Türkçe öğretmeni olarak atanır. İnsanın bilgi topladığı masaların, sıraların, tahtanın önünde gezinerek bilgi dağıtması kim bilir nasıl güzel bir duygudur? Bütün bunlar Akif'in mücadelecî yönüne dair önemli ipuçları taşımakta ve bizleri ağır yıkımların altından başarıyla kalkan bir o yüce şahsiyetin gerçekliğine ulaştırmaktadır. Çocukluk ve gençlik döneminin yaralarını ustalıklı omuzlayabilen, onlardan bir başarı öyküsü inşa edebilen millî şairimize bir borcumuz yok mu? Üstelik ona bir de savaş ortamının üzücü şartları içinden bakmak gerek. Balkan Savaşlarını, Çanakkale Savaşını ve Kurtuluş Savaşını görür. Ağır travmalar yaşadığı savaş dönemlerinde çeşitli görevler alır. Kürsülerde halkını vatan savunmasına çağırarak için etkileyici konuşmalar yapar. Takvimler 23 Nisan 1920'yi gösterdiğinde I. Meclis açılır. Akif Burdur milletvekili olmuştur. Mücadeleye katılmak için İstanbul'dan Anadolu'ya yanında oğlu Emin ve içinde bir kat çamaşır olan yüküyle geçer. 1921'in Ankara'sında Tacettin Dergâhının orta büyüklükteki odasına yerleşir. Anlatıldığına göre odadaki eşyalar bir kilim, köşedeki paslı semaver, bir sedir ve yılların paslı yorgunluğuna eşlik eden ufak tefek birkaç parçadan ibarettir. İşte tam o sıralarda 500 lira para ödüllü bir yarışma açılır. Açılan marş yarışmasına sırf para ödülü olduğu için "para ile şiir yazdırılmaz, ödül için de millete marş yazılmaz" gerekçesiyle katılmaz. Ancak gelen

724 şiirin hiçbiri de birinciliğe değer bulunmaz. Beklenen şiirin ise ondan, sadece o dev zihin dünyasından, Mehmet Akif Ersoy’dan çıkacağı bilinmektedir. Dönemin Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi’nin mektubu ve arkadaşı Hasan Basri Beyin desteğiyle nihâyet Mehmet Akif kalemi eline alır ve kısacık zaman diliminde, Tacettin Dergâhının o ıssız odasında şiirini tamamlayarak 725. sıradan yarışmaya katılır. Yazdığı mısraları yüce ordumuza ithaf etmiştir. Mecliste istek üzerine arka arkaya dört defa okunan şiiri ise 12 Mart 1921 Cumartesi günü saat 17.45’te Milli Marş olarak kabul edilir. Akif, ödül olarak verilen 500 liraya elini bile sürmez, o parayı bir hayır kurumuna bağışlar. Nazan Bekiroğlu’nun *Kelime Defteri* adlı kitabında “Akif’in Paltosu” adlı bir yazı vardır. Nazan Hanım yazısında der ki:

“Akif’in o dönemde sırtında paltosu yoktu. Tacettin Dergâhında kaldığı günlerde, Ankara’nın keskin Mart soğuğunda ceketle gezerdi. Kimi zaman da bir paltoyu birlikte kaldığı arkadaşı Baytar Şefik Kolaylı ile nöbetleşe kullanıyordu. Akif’in çok soğuk bir günde palto sırası arkadaşında olduğu için dergâhtan çıkamadığı bilinir. İstiklâl Marşı’nın kabul edildiği gün meclise gelen Akif’in cebinde iki lirası vardır ve onu da arkadaşı Zonguldak milletvekili Hayri Bey’den borç almıştır.”

O sadece bir çocukluğun, gençliğin yükünü değil, vatan yarısının yükünü de omuzlar. Güçlü ve gür sesine rağmen arka planda nasıl kırılıp yorulduğunu bize bıraktığı şiirler söyler. Ancak bugün o şiirleri anlamaktan ne kadar da uzağız... Keşke vatani, toprakları söz konusu olduğunda şairin nasıl yüksek bir dil gücüyle milletine seslendiğini fark edebilseydik. Olumsuzluklar karşısında morali bozulan, yenilgiye tahammül edemeyen, en küçük bir çıkmazda dağılan bizlere ne güzel örnektir onun hayatı. Sadece onun mu?

Aslında hepimiz çok büyük ve güzel bir tarih kapısının önünde duruyoruz. O kapının bir rengi yok. Malzemesi içeriyi gösterebilen ancak en küçük bir hasarda cam gibi dağılıvermeyen güçlü bir cisimden yapılmış. Sadece başımızla değil kalbimizle de içeri baktığımızda besleneceğimiz kaynak çok fazla. Üstelik sadece baktığımızda değil, gerçekten görebildiğimizde anlayacağız ki bu dünyadan gittiğini zannettiklerimizin aslında birer devamıyız. Birbirimize görünmez iplerle bağlıyız. Kimi çok sevmiş, takip etmeye ve örnek almaya karar vermişsek kısa zaman sonra ondan izler taşıdığımızı hissedecek, bu devamlılığı daha iyi idrak edeceğiz. Örneğin şimdi birileri yaşımızı sorarsa her birimiz doğum tarihimizi referans alarak cevap veririz. Oysa tarihimiz ve köklerimiz ruhumuzun yaşını beden yaşımızın önüne koyar. Strasburg'da felsefeyle ilgili hazırladığı tezi Sorbonne'a giderek savunan ve bu üniversitede felsefe dokto-

rası veren ilk Türk öğrenci olan yazarımız Nurettin Topçu da konuyla alâkalı oldukça düşündürücü yorumlar yapar. Nurettin Topçu *Ahlâk Nizamı* kitabında, otuz ya da kırk yaşındaki bir Anadolu gencinin kafasıyla dokuz yüz yaşında olduğunu söyler. Çünkü tarih yarattığı yapılarla ve yaşanmış olan o büyük olaylarla bizlere ruhunu ve manasını miras olarak bırakmıştır. Bu sebeple hepimiz aslında dedelerimizin, miras aldığımız o büyük tarihin, yapılarımızın yaşındayız.

Yaptıkları güzel işlerle sağlam temeller atan; bilimde, sanatta, teknolojide fikir mimarlığı yapan büyüklerle aramızdaki o sonsuz bağ bir yana, her gün yapılan araştırmalar cansız sandığımız pek çok nesnenin de aslında kayıt altında olduğunu daha çok ispatlıyor. Hâl böyle iken bize dev bir kültür mirası bırakanların bizden uzak olduğunu kim söyleyebilir? Bedenimizin ve ruhumuzun dev hafızasına karşı eylemlerimiz sorumlu değil midir?

Hangi Kabiliyetsin?

Yaşadığımız dünyanın en güzel yanlarından biri herkesin bir kabiliyetle süslenmiş olması. Kimimiz çok güzel konuşuruz, kimimiz çok güzel koşarız. Kimisinin bir kuş konmuştur sesine, güçlendirir dünyamızı. Kimisi kelimelere hükmeder, bir oyun hamuru gibi şekillendirir, kâğıttan gemilere bindirerek onları berrak denizlere gönderir. İster ki kelimeleri nice kalbe ulaşsın. Bazılarımıza müthiş bir ezber yetisi verilmiştir, söyleneni hemen yutan hafızasıyla ayrılır bir diğerinden. Bir gün uçsuz bucaksız tabiatın içinde içine bak, tabiatın içinde kendine bak, kendini dinle. Ellerine, kollarına, ayaklarına, beyninin ve dilinin nasıl çalıştığına bak. Seni diğerlerinden ayıran özelliği muhakkak bulacaksın...

Seneler önce Türk edebiyatının yaşayan güzellerinden birinden, Mehmet Narlı'dan dinlemiştim. On çocuktan birinin daha okul sıralarında içindeki yalnızlığı tanıyıp

tanımladığını söylemişti hocamız; “On çocuktan dokuzu yemekhaneye giderken ne yiyeceğini düşünür, sadece biri kendini yemekhaneye götüren yollara odaklanır. On çocuktan dokuzu elma bahçesine girdiğinde yiyeceği elmayı düşünür, sadece biri elma kokusu arar. İşte edebiyatla, şiirle rabıtaı da ancak o bir çocuk kurar” diye devam etmişti... Ben o gün için, şiirle irtibatlandırılan bu sürecin sanatın herhangi bir şubesiyle de kurulabileceğine inanıyorum. Resim, müzik, tiyatro, öykü... Yeter ki kendimizde olanı bulabilelim.

Duymanın ve dinlemenin, bakmanın ve görebilmenin, fark etmenin günden güne güçleştiğı bu zaman parçasında belki de farkında değiliz. Ancak seneler sonra ardımıza dönüp baktığımızda farkında olamadığımız o kabiliyeti ne kadar lüzumsuzca geçiştirdiğimizi görebiliyoruz. Oysa bize lütfedilen her detaydan sorumluyuz. Kuvvetimizi nelerlere harcadığımız kadar, onu nereden topladığımız da önemli. Johann Wolfgan Von Goethe *Genç Werther’in Acıları* adlı romanında Bologna adlı bir taştan bahseder. Bologna taşı güneşe çıkarılınca güneş ışınlarını çekip içine hapseden, gece olduğundaysa bu ışıkları yansıtabilen bir taş. Bence Bologna taşının bu gücü dünyanın gençlerinde, o berrak dimağlarında var en çok.

Bu yazı, kabiliyetlerin erken keşfedilmesi fikri üzerine kuruldu, öyle geliştirdi kendini. Her ne kadar güneşin doğmasına yakın zamanda bir okuma yaparak erken yola çıkanlara imrenmişsem de içimi tırmalayan bir huzursuzluk, bir parantez açma isteği var şimdi. Ola ki gençler için yazılan bu satırlara yola çıkmaya hazırlanan birkaç yorgun bakış değer, geç fark edilen kimi kabiliyetlerin üzerinden elem, bir rüzgâr gibi geçer. Öyleyse kırk yaşından sonra yazmaya başlayan ve *Denemeler* adlı meşhur kitabıyla denemenin babası sayılan Montaigne bir istisna olarak not düşülsün buraya. “*Kendim dışında hiçbir amaç gütmedim, kitabımın özü benim*” diyen yazarın ömrünce sadece deneme kaleme alması da onun bu yolda derinleştiğinin göstergesi olarak sunulsun.

Sevgili genç

Külfetle yer değiştirebilecek pek çok nimete sahibiz ve fark etmeden tükettiğimiz her güzelliğe karşı bir borç içindeyiz.